

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

**МЕРЕЖА
ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ**

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА
«МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ»
LEGAL DEVELOPMENT NETWORK

ldn.org.ua
office@ldn.org.ua
facebook.com/legaldnetwork

Дайджест

на тему:

**«Все про аліменти (з посиланнями на
судову практику)»**

Хоча аліменти це досить розповсюджене явище, в більшості випадків коли людина опиняється в складній життєвій ситуації – коли потрібно стягувати аліменти, вона не знає як діяти. Тому юристи Першого громадського центру правосуддя на Харківщині розробили дайджест «Все про аліменти (з посиланнями на судову практику)». Треба зауважити, що дуже важливо звертати увагу саме на розповсюджену судову практику, щоб мати на увазі, на що в першу чергу дивляться судді при винесенні ними тих чи інших рішень, задля того, щоб бути на крок попереду, та передбачити всі можливі варіанти розвитку справи та зробити все, щоб суд прийняв рішення, яке необхідне саме Вам. Сподіваємось, що цей дайджест стане Вам в нагоді.

Аліментами, відповідно до чинного законодавства, називаються кошти, котрі виплачуються дитині одним із батьків. Тобто, ці кошти є власністю дитини і батьки (опікуни) повинні витратити їх на користь дитини.

За загальним правилом (ст. 180 СКУ) батьки повинні утримувати дитину до досягнення нею повноліття, тобто 18 років.

Законодавством передбачено, що платити батьки повинні до повноліття, але якщо дитина навчається, то батьки зобов'язані підтримувати її до 23-річчя. У разі припинення навчання дитина втрачає право на отримання аліментів (ст. 199 СКУ). Також не може претендувати на аліменти дитина, яка навчається на заочній формі і має можливість самостійно заробляти.

Також, якщо повнолітня дитина є непрацездатною і потребує матеріальної допомоги (ч. 1 ст. 198 СКУ), за умови, що батьки дитини мають можливість надавати таку допомогу. Як правило, тут йдеться про осіб з інвалідністю. Виплати в цьому випадку стягатимуться протягом усього періоду непрацездатності.

Аліменти на повнолітню дитину чи на неповнолітню можуть сплачуватися в двох варіантах:

1. В твердій грошовій формі (в такому разі береться індексація);
2. Сума, яка вираховується із заробітної плати одного з батьків. Державою встановлюється мінімальна та максимальна сума аліментів.

Перша становить 50% від прожиткового мінімуму, визначеного для дітей відповідної вікової категорії. Максимальна — 10 прожиткових мінімумів.

З 1 липня 2019 року збільшився розмір прожиткового мінімуму.

У зв'язку з цим суми аліментів, розмір яких встановлений у відсотках до прожиткового мінімуму, також зростуть.

Таким чином, із 1 липня аліменти складають:

1. мінімальний розмір аліментів (50% прожиткового мінімуму на дитину відповідного віку) для дітей віком:
 - до 6 років - 849,50 грн;
 - від 6 до 18 років - 1059 грн;
2. мінімальний рекомендований розмір аліментів (1 прожитковий мінімум на дитину відповідного віку) для дітей віком:
 - до 6 років - 1699 грн;
 - від 6 до 18 років - 2118 грн;
3. максимальний розмір аліментів (10 прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку) для дітей віком:
 - до 6 років - 16990 грн;
 - від 6 до 18 років - 21180 грн.

Сплата аліментів добровільно.

Сімейним кодексом України (стаття 187) передбачено добровільний спосіб виконання матір'ю або батьком свого обов'язку утримувати дитину шляхом сплати аліментів.

Так, один із батьків може подати заяву за місцем роботи, місцем виплати пенсії, стипендії про відрахування аліментів на дитину з його заробітної плати, пенсії, стипендії у розмірі та на строк, які визначені у цій заяві. Така заява може бути ним відкликана.

На підставі заяви одного з батьків аліменти відраховуються не пізніше триденного строку від дня, встановленого для виплати заробітної плати, пенсії, стипендії.

На підставі заяви одного з батьків аліменти можуть бути відраховані і тоді, коли загальна сума, яка підлягає відрахуванню на підставі заяви та виконавчих документів, перевищує половину заробітної плати, пенсії, стипендії, а також якщо з нього вже стягуються аліменти на іншу дитину.

Договір про сплату аліментів на дитину.

Батьки мають право укласти договір про сплату аліментів на дитину, у якому визначаються розмір та строки виплати. При цьому, умови такого договору не можуть порушувати права дитини, передбачені чинним законодавством.

Договір про сплату аліментів укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню. У разі невиконання одним із батьків свого обов'язку за договором аліменти з нього можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса.

Стягнення аліментів в судовому порядку.

Той з батьків, з ким мешкає дитина, має право звернутися до суду для стягнення аліментів, в такому випадку аліменти на дитину присуджуються або як частка від заробітку, або у вигляді конкретно визначеної суми.

Справи розглядаються місцевими судами за місцем проживання чи реєстрації відповідача.

Реалізація права на стягнення аліментів у судовому порядку здійснюється за двома процедурами:

1. В порядку наказного провадження (в більшості випадків);
2. В порядку позовного провадження.

Так, згідно зі статтею 161 Цивільного процесуального кодексу України, в порядку наказного провадження розглядаються наступні вимоги про стягнення аліментів:

- на одну дитину - 1/4, на двох дітей - 1/3, на трьох і більше дітей - 1/2 заробітку (доходу) платника аліментів, але не більше 10 прожиткових мінімумів на кожну дитину;
- у твердій грошовій сумі - в розмірі 50% прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

Якщо ж заявляється вимога про стягнення аліментів у твердій грошовій сумі в більшому розмірі, або вимога пов'язана з встановленням або оскарженням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших зацікавлених осіб, тоді необхідно реалізовувати право на стягнення аліментів у порядку позовного провадження.

Спрощене наказне провадження передбачає прискорену процедуру видачі судового наказу в 5-денний термін без виклику учасників на судове

засідання. Судовий наказ виступає виконавчим документом і підлягає примусовому виконанню без видачі на нього виконавчого листа.

У разі видачі судом виконавчого документу, стягувач може самостійно надіслати виконавчий документ за місцем роботи боржника або отримання ним інших доходів із заявою про здійснення відрахування аліментів, або направити/подати заяву разом із оригіналом виконавчого документу для примусового виконання до органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця.

Стягнення ж аліментів в позовному провадженні відбувається в порядку спрощеного позовного провадження (стаття 274 ЦПК України), що передбачає довгу процедуру розгляду і прийняття рішення суду, для примусового стягнення за яким необхідно отримувати виконавчий лист.

Для реалізації права на стягнення аліментів у наказному провадженні подається заява про видачу судового наказу, в позовній - позовної заяви. Ніяких обов'язків повідомляти боржника про намір стягнути аліменти за рішенням суду немає.

Які документи потрібні додати до заяви про видачу судового наказу чи позовної заяви?

- Копію паспорта та ідентифікаційного коду позивача;
- Копію паспорта та ідентифікаційного коду відповідача (при наявності);
- Копію свідоцтва про народження дитини;
- Довідку про склад сім'ї;
- Рішення суду про розірвання шлюбу (при наявності);
- Копію позовної заяви та додатків до неї для відповідача.

Для кращого розуміння різниці між судовим наказом та рішенням за позовом про стягнення аліментів наведемо зразки з судової практики.

Так для прикладу видачі судом судового наказу можна судовий наказ Ленінського районного суду м. Харкова Бородіна О.В по справі № 642/3780/19 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82296806>).

Суддя, розглянувши заяву про видачу судового наказу про стягнення з батька аліментів на утримання неповнолітнього сина у розмірі 1/4 заробітку (доходу) боржника, але не менше 50 відсотків мінімального прожиткового мінімуму та не більше десяти прожиткових мінімумів для дитини

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

**МЕРЕЖА
ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ**

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА
«МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ»
LEGAL DEVELOPMENT NETWORK

ldn.org.ua
office@ldn.org.ua
facebook.com/legaldnetwork

відповідного віку щомісяця, починаючи з 04 червня 2019 року до досягнення дитиною повноліття. Оцінивши всі норми закону видає судовий наказ

Стягнути з батька дитини на користь матері, аліменти на утримання дитини у розмірі $\frac{1}{4}$ частки заробітку (доходу) боржника, але не менше 50 відсотків мінімального прожиткового мінімуму та не більше десяти прожиткових мінімумів для дитини відповідного віку щомісяця, починаючи з 04.06.2019 р. до досягнення дитиною повноліття.

В кінці судового наказу обов'язково зазначаються:

«Судовий наказ набрав законної сили _____ року.

Судовий наказ виданий стягувачу _____ року.

Строк пред'явлення судового наказу до виконання в частині стягнення аліментів - до повноліття дитини.

Судовий наказ в частині стягнення судового збору може бути пред'явлено до виконання протягом трьох місяців.

Судовий наказ про стягнення аліментів оскарженню не підлягає»

Для прикладу судового рішення за позовною заявою про стягнення аліментів на дитину, наведемо рішення Мар'їнського районного суду Донецької області по справі Справа № 237/5913/18 (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79929735>).

Позивач звернулася до суду з позовною заявою про стягнення аліментів на утримання неповнолітньої дитини, в якій зазначила, що від шлюбу сторони мають спільну дитину.

Позовні вимоги мотивовані тим, що відповідач по справі, є батьком неповнолітньої дитини. Відповідач участі у вихованні та утриманні не приймає, не турбується про її стан здоров'я. Дитина проживає разом з позивачем та знаходиться на її утриманні. Відповідач не сплачує аліменти на утримання дитини, через що позивач змушена звернутись до суду. Просить стягнути з відповідача на її користь аліменти на утримання дитини у розмірі $\frac{1}{4}$ частини всіх видів доходу відповідача, але не менше 50 % мінімального прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку щомісяця, починаючи від дня пред'явлення заяви до суду і до досягнення дитиною повноліття.

Суд, дослідивши матеріали справи, вважає, що позов підлягає задоволенню.

Суд вирішив позовну заяву про стягнення аліментів на утримання неповнолітньої дитини задовольнити.

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

**МЕРЕЖА
ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ**

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА
«МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ»
LEGAL DEVELOPMENT NETWORK

ldn.org.ua
office@ldn.org.ua
facebook.com/legalnetwork

Стягнути з відповідача, на користь позивача, на утримання неповнолітньої дитини, аліменти в розмірі 1/4 частини усіх видів доходів, але не менше 50% прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, щомісячно починаючи з 23.11.2018 року, а саме до 16.10.2034 року.

Рішення в частині стягнення аліментів підлягає негайному виконанню у межах платежу за один місяць.

Отже можна побачити, що рішення суду, на відміну від судового наказу не є підставою для виконання рішення, та потребує отримання виконавчого листа.

Що робити якщо не відомо місце реєстрації боржника? Розшук.

Якщо адреса реєстрації відповідача невідома, то суд, в залежності від способу захисту, який обрав відповідач, буде вчиняти різні процесуальні дії, які вплинуть на інтереси заявника.

Так, наприклад, суддя, відкривши провадження за заявою про видачу судового наказу про стягнення аліментів, може перевіряти зазначене у заяві місцезнаходження боржника або за відомостями з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, або звертатися до відповідного органу реєстрації місця перебування та місця проживання особи щодо надання інформації про зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання фізичної особи - боржника.

Якщо ж отримана судом інформація не дала можливості встановити зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи - боржника, то суд відмовить у видачі судового наказу на підставі п. 9 ст. 165 Цивільно-процесуального кодексу України, про що є відповідна **практика**.

Для прикладу можемо навести ухвали Рівненського міського суду по справі № 569/11300/18 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/76400762>).

До суду надійшла заява про видачу судового наказу про стягнення з аліментів на утримання дитини.

Згідно ч.5ст.165 Цивільного процесуального кодексу України у разі якщо боржником у заяві про видачу судового наказу вказана фізична особа суддя звертається до відповідного органу реєстрації місця перебування та

місця проживання особи щодо надання інформації про зареєстроване у встановленому законом порядку місці проживання фізичної особи боржника.

За результатами інформації відділу обліку моніторингу інформації про реєстрацію місця проживання боржника знято з реєстрації.

За відомостями відділу обліку та моніторингу інформації про реєстрацію місця проживання УДМС України в Житомирській області від 13.08.2018 року боржник не зареєстрованим не значиться.

Відповідно доч.9ст.165 ЦПК України, у разі якщо отримана судом інформація не дає можливості встановити зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи боржника, суд відмовляє у видачі судового наказу.

Суд ухвалив відмовити про видачу судового наказу про стягнення з аліментів на утримання дитини.

Інша ситуація складається, коли особа звертається до суду з позовною заявою про стягнення аліментів з відповідача, адреса проживання якого йому невідома, а суд, перевібивши місцезнаходження боржника або за відомостями, внесеними до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань та звернувшись до відповідного органу реєстрації місця перебування та місця проживання особи так і не встановив інформацію про зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання фізичної особи – боржника.

В такому випадку суд вирішує питання про відкриття провадження у справі. Подальший виклик такої особи як відповідача у справі здійснюється через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України (п. 10 ч. 2 ст. 187 ЦПК України).

В подальшому, навіть за відсутності відповідача, місце перебування якого невідоме, та щодо якого був здійснений виклик на судове засідання, суд розглядає позовні вимоги, надає оцінку доказам, заслуховує пояснення позивача та за результатами постановляє заочне рішення у справі за позовом про стягнення аліментів (глава 11 ЦПК України).

Разом з тим, прийняття заочного рішення, та відповідно, не встановлення зареєстрованого чи фактичного місця перебування чи проживання відповідача потягне за собою ряд проблем, зокрема, неможливість фактичного стягнення присуджених коштів у разі задоволення

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

**МЕРЕЖА
ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ**

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА
«МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ»
LEGAL DEVELOPMENT NETWORK

ldn.org.ua
office@ldn.org.ua
facebook.com/legalnetwork

позову, в результаті зацікавлена особа на певний час залишиться без життєво-необхідних засобів.

Тож, за-для реалізації інтересів позивача, дитини, на користь якої будуть присуджені аліменти та з метою виконання рішення суду, необхідно все-таки розшукати неплатника з метою встановлення місця його перебування, надсилання на його адресу судових повідомлень та рішень, та для участі у судових засіданнях.

Для таких цілей законодавством України передбачено ст. 132 Цивільно-процесуального кодексу України, відповідно до якої якщо місце перебування відповідача в справах за позовами про стягнення аліментів або про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, невідоме, суд ухвалою оголошує його розшук. Розшук проводиться органами Національної поліції України, а витрати на його проведення стягуються з відповідача в дохід держави за рішенням суду.

При цьому, суд може за заявою учасника справи, а також з власної ініціативи зупинити провадження у справі про стягнення аліментів на дитину у разі розшуку відповідача та неможливості розгляду справи за його відсутності (п. 4 ч. 1 ст. 252 УЦПК України).

Розшук проводиться за рахунок держави, а не позивача. При цьому, для того, щоб компенсувати витрати на проведення розшуку, органи внутрішніх справ, які його здійснювали, мають звернутися до суду із заявою про видачу судового наказу про стягнення з боржника понесених витрат (ст. 161 ЦПК України). В даному випадку правоохоронні органи набувають статус стягувача. Водночас суд самостійно не може ініціювати питання щодо компенсації коштів, витрачених на розшук, навіть якщо йдеться про державні інтереси.

У разі задоволення відповідної заяви про видачу судового наказу, знайденому боржнику доведеться сплатити чималу суму, яка включатиме витрати як на розшук, так і аліменти, ймовірно ще й за минулий період, що завдасть останньому удару по карману.

Отже, слід мати на увазі, якщо місце перебування боржника вам невідомо та є ймовірність того, що він не зареєстрував своє місце проживання чи перебування в жодному місці, відповідно, суд не знайде підтвердження місця реєстрації, з метою економії власного часу, потрібно

звертатись до суду з вимогою про стягнення аліментів у позовному провадженні, оскільки в разі подання заяви про видачу судового наказу, через деякий (втрачений) час, суд відмовить у видачі судового наказу, пославшись на п. 9 ст. 165 ЦПК України, після чого все одно доведеться звертатись до суду, проте вже з позовною заявою про стягнення аліментів.

Порядок стягнення аліментів.

Відповідно до Закону України «Про виконавче провадження», виконавець стягує з боржника аліменти у розмірі, визначеному виконавчим документом, але не менше мінімального гарантованого розміру, передбаченого Сімейним кодексом України.

За наявності заборгованості із сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму платежів за три місяці, стягнення може бути звернено на майно боржника. Звернення стягнення на заробітну плату не перешкоджає зверненню стягнення на майно боржника, якщо існує непогашена заборгованість, сукупний розмір якої перевищує суму платежів за три місяці.

3. Визначення суми заборгованості із сплати аліментів, присуджених як частка від заробітку (доходу), визначається виконавцем у порядку, встановленому Сімейним кодексом України та обчислюється розмір щомісяця. Виконавець зобов'язаний повідомити про розрахунок заборгованості стягувачу і боржнику у разі:

- надходження виконавчого документа на виконання від стягувача;
- подання заяви стягувачем або боржником;
- надіслання постанови на підприємство, в установу, організацію, до фізичної особи - підприємця, фізичної особи, які виплачують боржнику відповідно заробітну плату, пенсію, стипендію чи інші доходи;
- надіслання виконавчого документа за належністю до іншого органу державної виконавчої служби;
- закінчення виконавчого провадження.

У разі виїзду боржника на постійне проживання до держави, з якою Україна не уклала договорів про надання правової допомоги, за рішенням суду до виїзду боржника за кордон стягнення аліментів здійснюється за весь період до досягнення дитиною повноліття.

За наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за чотири місяці, державний виконавець вносить вмотивовані постанови:

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

**МЕРЕЖА
ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ**

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА
«МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ»
LEGAL DEVELOPMENT NETWORK

ldn.org.ua
office@ldn.org.ua
facebook.com/legaldnetwork

1. про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві виїзду за межі України - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі;
2. про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві керування транспортними засобами - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі;
3. про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі;
4. про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві полювання - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі.

Якщо аліменти сплачуються на утримання дитини з інвалідністю, дитини, яка хворіє на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісне орфанне захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, або на утримання дитини, яка отримала тяжкі травми, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, постанови, зазначені у пунктах 1-4 цієї частини, виносяться державним виконавцем за наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за три місяці.

Тимчасове обмеження боржника у праві керувати транспортними засобами не може бути застосовано в разі:

- якщо встановлення такого обмеження позбавляє боржника основного законного джерела засобів для існування;
- використання боржником транспортного засобу у зв'язку з інвалідністю чи перебуванням на утриманні боржника особи з інвалідністю I, II групи, визнаної в установленому порядку, або дитини з інвалідністю;

- проходження боржником строкової військової служби, військової служби за призовом осіб офіцерського складу, військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або якщо боржник проходить військову службу та виконує бойові завдання військової служби у бойовій обстановці чи в районі проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях;
- розстрочення або відстрочення сплати заборгованості за аліментами у порядку, встановленому законом.

Довідка про наявність заборгованості зі сплати аліментів видається органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем на вимогу стягувача протягом трьох робочих днів у випадках, встановлених законом.

За наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за один рік, виконавець вносить постанову про накладення на боржника штрафу у розмірі 20 відсотків суми заборгованості зі сплати аліментів.

За наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за два роки, виконавець вносить постанову про накладення на боржника штрафу у розмірі 30 відсотків суми заборгованості зі сплати аліментів.

За наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за три роки, виконавець вносить постанову про накладення на боржника штрафу у розмірі 50 відсотків суми заборгованості зі сплати аліментів.

У подальшому постанову про накладення штрафу у визначеному розмірі, вноситься виконавцем у разі збільшення розміру заборгованості боржника на суму, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за один рік.

Суми штрафів, передбачених цією частиною, стягуються з боржника у порядку, передбаченому цим Законом, і перераховуються стягувачу.

Всі боржники вносяться до єдиного реєстру боржників. Єдиний реєстр боржників — систематизована база даних про боржників, що є складовою

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

**МЕРЕЖА
ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ**

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА
«МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ»
LEGAL DEVELOPMENT NETWORK

ldn.org.ua
office@ldn.org.ua
facebook.com/legaldnetwork

автоматизованої системи виконавчого провадження України та ведеться з метою оприлюднення в режимі реального часу інформації про невиконані майнові зобов'язання боржників та запобігання відчуженню боржниками майна.

Адміністративна відповідальність за несплату аліментів.

У разі наявності в діях боржника ознак адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 183-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, державний виконавець складає протокол про адміністративне правопорушення та надсилає його для розгляду до суду за місцезнаходженням органу державної виконавчої служби.

Відповідно до ст.183-1 кодексу України про адміністративні правопорушення, несплата аліментів на утримання дитини, одного з подружжя, батьків або інших членів сім'ї, що призвела до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання, - тягне за собою виконання суспільно корисних робіт на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин.

Несплата аліментів на утримання дитини з інвалідністю, дитини, яка хворіє на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісне орфанне захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, або на утримання дитини, яка отримала тяжкі травми, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, що призвела до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за три місяці з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання, - тягне за собою виконання суспільно корисних робіт на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин.

Суспільно корисні роботи є відплатні роботи, вид яких визначається органами місцевого самоврядування, та які один із батьків виконує у вільний від основного місця роботи час. Такі роботи призначатимуться виключно постановою суду на строк від 120 до 240 годин, із лімітом відпрацювання не більше 8 годин на добу, або 2 години для неповнолітніх.

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

**МЕРЕЖА
ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ**

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА
«МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ»
LEGAL DEVELOPMENT NETWORK

ldn.org.ua
office@ldn.org.ua
facebook.com/legalnetwork

Для прикладу накладення адміністративного стягнення наведемо постанову Володарсько-Волинського районного суду Житомирської області по справі № 276/155/19 (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79815413>).

Боржник тривалий час ухиляється від сплати аліментів за виконавчим листом, що призвело до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого листа до примусового виконання, а саме заборгованість в сумі 131732,62 грн., що підтверджується розрахунком по аліментах, який складено 18.01.2019 року.

Заслухавши, дослідивши надані докази в їх сукупності, суддя приходить до наступного висновку.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» від 07.12.2017 року до Кодексу України про адміністративні правопорушення внесені зміни, та главу 14 кодексу доповнено статтею 183-1 «Несплата аліментів», який набув чинності 06.02.2018 року.

Частина 1 статті 183-1 КУпАП передбачає адміністративну відповідальність за несплату аліментів на утримання дитини, одного з подружжя, батьків або інших членів сім'ї, що призвела до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання.

Вина боржника у вчиненні адміністративного правопорушення підтверджується протоколом про адміністративне правопорушення, постановою про відкриття виконавчого провадження, актом державного виконання, поясненням боржника, попередженням, виконавчим листом та розрахунком заборгованості зі сплати аліментів.

Виходячи з вищевикладеного, суд приходить до висновку, що своїми діями боржник вчинив адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 183-1 КУпАП, тобто несплата аліментів на утримання дітей, що призвело до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців.

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

**МЕРЕЖА
ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ**

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА
«МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ»
LEGAL DEVELOPMENT NETWORK

ldn.org.ua
office@ldn.org.ua
facebook.com/legaldnetwork

Виходячи з вищенаведеного суд постанови визнати винним у вчиненні адміністративного правопорушення передбаченого ст.183-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення та накласти адміністративне стягнення у виді суспільно корисних робіт строком на 120 (сто двадцять) годин.

Крім того, законодавством передбачено, що у разі ухилення порушника від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт - тягне за собою адміністративний арешт строком до десяти діб.

Під ухиленням особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт у цій статті слід розуміти неприбуття порушника до місця виконання суспільно корисних робіт (підприємства, установи, організації) протягом двох днів з дати, визначеної у направленні уповноваженою посадовою особою органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, без поважних причин, невихід на суспільно корисні роботи або відмова від виконання роботи, від якої визначений підприємством, установою, організацією, більше двох разів протягом місяця без поважних причин, а також поява на робочому місці у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння.

Поважними причинами є хвороба особи та інші документально підтверджені обставини, що фактично позбавляють можливості порушника прибути для відпрацювання суспільно корисних робіт.

Кримінальна відповідальність за несплату аліментів

За наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за три місяці, виконавець роз'яснює стягувачу право на звернення до органів досудового розслідування із заявою (повідомленням) про вчинене кримінальне правопорушення боржником, що полягає в ухиленні від сплати аліментів.

Відповідно до статті 164 кримінального кодексу України, злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), а також злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні, - карається громадськими роботами на строк від вісімдесяти до ста двадцяти годин або

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

**МЕРЕЖА
ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ**

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА
«МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ»
LEGAL DEVELOPMENT NETWORK

ldn.org.ua
office@ldn.org.ua
facebook.com/legaldnetwork

арештом на строк до трьох місяців, або обмеженням волі на строк до двох років.

Під злісним ухиленням від сплати коштів на утримання дітей (аліментів) слід розуміти будь-які діяння боржника, спрямовані на невиконання рішення суду (приховування доходів, зміну місця проживання чи місця роботи без повідомлення державного виконавця, приватного виконавця тощо), які призвели до виникнення заборгованості із сплати таких коштів у розмірі, що сукупно складають суму виплат за три місяці відповідних платежів.

Хоча практика застосування судами цієї статті є досить не поширеною, для прикладу наведемо вирок Малинського районного суду Житомирської області по справі № 283/2813/18 (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79725111>).

Боржник, не зважаючи на наявність виконавчого листа Малинського районного суду Житомирської області в цивільній справі за позовом про стягнення на користь неповнолітніх дітей аліментів в розмірі 5 частини всіх видів його доходів (заробітку), але не менше ніж 30% від прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку на кожну дитину, починаючи з 04 квітня 2012 року та до досягнення найстаршою дитиною повноліття, і неодноразові попередження про необхідність сплати аліментів з боку державних виконавців - в період з квітня 2014 року по вересень 2018р. злісно ухилявся від сплати аліментів на утримання дітей. В зазначений період обвинувачений ніде не працював, на обліку в центрі зайнятості не перебувала, як підприємець не був зареєстрований, та, працюючи неофіційно, не надавав ніякої матеріальної допомоги на виховання дітей. Попередження державного виконавця про необхідність сплати аліментів ігнорував.

Внаслідок чого, борг по сплаті аліментів, станом на 01 жовтня 2018 року, становить 140249,84 гривень, що сукупно перевищує суму виплат за три місяці відповідних платежів, а всього заборгованість по сплаті аліментів складає 176662,30 грн.

Допитаний в судовому засіданні обвинувачений вину визнав повністю. Пояснив, що йому достеменно відомо про обов'язок сплачувати аліменти на утримання дочки та синів, однак цього не робив без пояснень

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

**МЕРЕЖА
ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ**

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА
«МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ»
LEGAL DEVELOPMENT NETWORK

ldn.org.ua
office@ldn.org.ua
facebook.com/legaldnetwork

причин цьому, отримані підробітки витратила на власні потреби, знаючи, що доглядає його тестя.

Визнаний в якості потерпілого підтвердив, що обвинувачений взагалі не приділяє належної уваги дітям, які знаходяться на повному його утриманні, будь-якої допомоги їм не надавав, не цікавиться їх життям.

Факт ухилення обвинуваченого від сплати аліментів підтверджується також зібраними доказами: постановою про відкриття виконавчого провадження від 27 вересня 2012 року, довідкою - розрахунком нарахованих та сплачених аліментів, з якого вбачається, що протягом 2014-вересень 2018 років обвинувачений не сплатив жодної копійки на утримання своїх дітей, а також зобов'язанням до явки та викликами-попередженнями державним виконавцем про зобов'язання погасити заборгованість по аліментам від.

Показання обвинуваченого щодо відсутності оплачуваної роботи, як причини несплати аліментів, не беруться до уваги судом, оскільки останній є працездатним та отримував нерегулярний дохід, що підтверджено ним в судовому засіданні. Несплата аліментів викликана його небажанням утримувати дітей.

Внаслідок злісного ухилення від сплати аліментів борг по сплаті аліментів, перевищує суму виплат за три місяці відповідних платежів, та станом на 01 жовтня 2018 року, становить 140249,84 грн.

Будь-яких доказів поважності причин неможливості виконання рішення суду обвинуваченим не надано, а також не спростовано доводи обвинувачення.

Суд вважає вину в скоєнні злочину (кримінального правопорушення) передбаченого ч. 1ст. 164 КК України доведеною повністю та кваліфікує його діяння як злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів).

Пом'якшує його покарання щире каяття та активне сприяння розкриттю злочину.

Обставин, що обтяжують покарання обвинуваченого судом не встановлено.

Вироком Малинського районного суду Житомирської області від 17 липня 2014 року обвинуваченого було визнано винуватим у скоєнні злочину, передбаченого ч.1 ст. 164 КК України та призначено покарання у

виді 120 годин громадських робіт, які він відбув, однак не зробив для себе належних висновків, на шлях виправлення не став, не змінив ставлення до обов'язку утримувати та виховувати дітей.

При призначенні покарання суд враховує обставини вчинення злочину, особу обвинуваченого, думку потерпілого, та з урахуванням цього вважає за можливе призначити йому покарання у виді обмеження волі, та до нього доцільно застосувати ст. 75 КК України, звільнивши від відбування покарання з випробуванням.

З огляду на все вищенаведене суд ухвалив визнати винуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 164 КК України, та призначити йому покарання у виді двох років обмеження волі.

Заборгованість по сплаті аліментів

Відповідно до ст. 194 СК, заборгованість за аліментами стягується незалежно від досягнення дитиною повноліття, а у випадку, якщо дитина продовжує навчання і у зв'язку з цим потребує матеріальної допомоги, а батьки можуть надати таку допомогу, то до досягнення нею двадцяти трьох років.

Таким чином, зобов'язання по сплаті заборгованості за аліментами не припиняється з припиненням зобов'язання сплати самих аліментів.

Останнім часом завдяки потужній кампанії держави щодо зменшення осіб, які ухиляються від сплати аліментів, на рівні підсвідомості складається таке враження, що всі особи, які мають заборгованість по аліментам, уникають їх сплати навмисно. Насправді це не зовсім так.

Слід зважати на те, що стягнення заборгованості за аліментами може призвести платника таких аліментів до скрутного фінансового становища. Для захисту прав самого платника законодавством передбачена можливість встановлення строку сплати заборгованості (відстрочення або розстрочення сплати), а також повне або часткове звільнення від її сплати.

Ці питання вирішуються судом за позовом особи, на яку покладено обов'язок сплати аліментів. Суд може відстрочити сплату заборгованості за аліментами, враховуючи матеріальний та сімейний стан платника аліментів. Більше того, у випадку, якщо платник аліментів, у якого виникла заборгованість, доведе, що зможе це зробити через певний час (наприклад, отримає спадщину або отримає кошти внаслідок продажу власного майна),

суд може врахувати цю обставину і відстрочити сплату заборгованості на певний час. Платник аліментів, відповідно до ст. 197 СК України, може просити суд надати йому можливість сплатити заборгованість певними частками, а не повністю, тобто розстрочити платежі. В будь-якому випадку, регулюючи відносини стягнення аліментів, держава законодавчо намагається знайти ідеальну формулу, за якою не будуть порушуватися права як стягувача, так і платника аліментів. Звісно, в даному випадку мова не може йти про осіб, які свідомо та навмисне ухиляються від своїх зобов'язань.

Відповідно до ст. 195 СК України, розмір заборгованості за аліментами обчислюється державним виконавцем, приватним виконавцем, а в разі виникнення спору – судом. При цьому, якщо аліменти присуджені у частці від заробітку (доходу), то заборгованість за ними визначається виходячи з фактичного заробітку (доходу), який платник аліментів одержував за час, протягом якого не провадилося їх стягнення, незалежно від того, одержано такий заробіток (дохід) в Україні чи за кордоном.

Нарахування пені за несплату аліментів.

Відповідно до ч. 1 ст. 196 Сімейного кодексу України: у разі виникнення заборгованості з вини особи, яка зобов'язана сплачувати аліменти за рішенням суду або за домовленістю між батьками, одержувач аліментів має право на стягнення неустойки (пені) у розмірі одного відсотка суми несплачених аліментів за кожен день прострочення від дня прострочення сплати аліментів до дня їх повного погашення або до дня ухвалення судом рішення про стягнення пені, але не більше 100 відсотків заборгованості.

А відповідно до правової позиції висловленої в постанові Великої Палати Верховного Суду від 25 квітня 2018 року по справі № 572/1762/15-ц, правило про стягнення неустойки (пені) у розмірі одного відсотка від суми несплачених аліментів за кожен день прострочення означає, що при обчисленні загальної суми пені за прострочення сплати аліментів ураховується сума несплачених аліментів та кількість днів прострочення. Оскільки аліменти нараховуються щомісячно, строк виконання цього обов'язку буде різним, отже і кількість днів прострочення також буде різною залежно від кількості днів у місяці. Тобто, пеня за прострочення сплати аліментів повинна нараховуватися на всю суму несплачених аліментів за

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

**МЕРЕЖА
ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ**

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА
«МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ»
LEGAL DEVELOPMENT NETWORK

ldn.org.ua
office@ldn.org.ua
facebook.com/legalnetwork

кожен день прострочення її сплати, а її нарахування не обмежується тільки тим місяцем, у якому не проводилося стягнення.

Окрім того, відповідно до роз'яснень викладених у п. 22 постанови Пленуму Верховного Суду України № 3 від 15.05.2006 р. "Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів" передбачена ст. 196 СК відповідальність платника аліментів за прострочення їх сплати у виді неустойки (пені) настає лише за наявності вини цієї особи. На платника аліментів не можна покладати таку відповідальність, якщо заборгованість утворилася з незалежних від нього причин, зокрема, у зв'язку з несвоєчасною виплатою заробітної плати, затримкою або неправильним перерахуванням аліментів банками. В інших випадках стягується неустойка за весь час прострочення сплати аліментів.

Таким чином, Верховним Судом України було зроблено висновок, відповідно до якого встановлено виключні випадки, за яких в діях платника аліментів відсутні ознаки вини.

Для прикладу обчислення та стягнення з боржника пені, можна як приклад навести рішення Московського районного суду м. Харкова по справі № 643/13273/18 (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79478182>).

Позивач звернулась до суду з позовом, у якому просить стягнути з відповідача на свою користь пеню на заборгованість по аліментам на утримання дітей, в розмірі 33415 грн. 26 коп.

На підставі виконавчого листа відповідач зобов'язаний сплачувати на користь аліменти на утримання дітей у розмірі 1/3 частини з усіх видів заробітку щомісячно, починаючи з 16.03.2005 та до досягнення дітьми повноліття.

Згідно розрахунку а, виданого державним виконавцем Московського ВДВС м. Харків ГТЮ в Харківській області від 01.07.2018, заборгованість по сплаті аліментів станом на 01.07.2018 складає 175281,26 грн. Оскільки відповідач не виконує рішення суду, позивач звернулась з даним позовом до суду.

Згідно ч.1ст.196 СК України, при виникненні заборгованості з вини особи, яка зобов'язана сплачувати аліменти за рішенням суду, одержувач

аліментів має право на стягнення неустойки (пені) у розмірі одного відсотка від суми несплачених аліментів за кожен день прострочення.

Згідно розрахунку позивача, пеня за прострочку відповідачем сплати аліментів становить 33415,26 грн., з чим суд погоджується.

Так, розраховуючи розмір пені згідно з положеннями ст.196 СК України, суд виходить з того, що аліменти призначаються та виплачуються (стягуються) щомісячно, а пеня нараховується на суму заборгованості за той місяць, в якому не проводилось стягнення аліментів.

При цьому сума заборгованості за аліментами за попередні місяці не додається до заборгованості за наступні місяці, а кількість днів прострочення обчислюється виходячи з того місяця, в якому аліменти не сплачувались.

Тобто неустойка (пеня) за один місяць рахується так: заборгованість за аліментами за місяць помножена на 1 % пені і помножена на кількість днів місяця, в якому виникла заборгованість. Загальна сума неустойки (пені) визначається шляхом додавання нарахованої пені за кожен із прострочених платежів (за кожен місяць).

Враховуючи викладене, суд приходить до висновку, що позов є обґрунтованим та підлягає задоволенню у повному обсязі.

Також, в рішенні суду зазначаються розрахунки (можна подивитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79478182>).

Коли призначається державна допомога?

Державний виконавець не знайшов місце роботи боржника? На нього не зареєстровано жодне майно, на яке можна було б накласти арешт? Навіть коли один з батьків відмовляється/не може сплачувати кошти на дитину Ви можете звернутися за допомогою до держави.

Тимчасова державна допомога призначаються у випадках, коли:

- рішення суду про стягнення аліментів з одного з батьків не виконується;
- один з батьків визнаний недієздатним, або знаходиться на строковій військовій службі;
- один з батьків знаходиться під арештом, слідством, в місцях позбавлення волі чи на примусовому лікуванні;
- місця проживання (перебування) батька чи матері не встановлено.

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

**МЕРЕЖА
ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ**

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА
«МЕРЕЖА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ»
LEGAL DEVELOPMENT NETWORK

ldn.org.ua
office@ldn.org.ua
facebook.com/legaldnetwork

Виплата грошової допомоги здійснюється органами соціального захисту населення за місцем проживання (перебування) того з батьків, на чиєму утриманні дитина. Мінімальний допустимий розмір суми аліментів на утримання однієї дитини на 2019 рік встановлено не нижче 50% прожиткового мінімуму, що з 1 липня становить: для дітей до 6 років 849,5 грн; для дітей 6-18 років 1059 грн.

В орган соціального захисту подаються наступні документи:

1. копія свідоцтва про народження дитини;
2. заява;
3. декларація про доходи та майновий стан (заповнюється на підставі довідок про доходи кожного члена сім'ї).